

05
A
1581

DISPUTATIONUM ETHICARUM 80

VICESIMA,

Qua est
QUINTA

De

VIRTUTIBUS INTELLIGENTIALIBUS,

& in Specie

De

PRUDENTIA JUDICIARIA ET
DELIBERATIVA

Quam

Divinâ favente & adspirante gratiâ

In in. hys. Academia WITTEBERGENSI,

PRÆSIDE

M. MATTHÆO RANFTIO

MISNENSI,

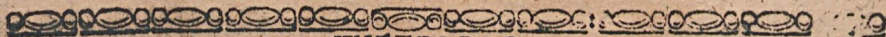
publicè examinandam proponit

GOTTFRIDUS GRAFF

Pincasfeldensis Austrius.

ad diem 10. Nove: horis matut;

in Auditorio Minori.

WITTEBERGÆ

Typis JOHANNIS RÖHNERI, Acad. Typogr.

ANNO cl: I: c XLIX.

80

1851 A 1587

I. N. J.

s serpens oculo *prudens*, corde columbam.
Innocuo refer, ut PACE fruare DEI.
-ngenuas meritò quaris, GOTTFRIDE, per artes
Hos oculos & cor simplicitate micans.
Huc bene Leucoridum quòd ducat cura, fateatur
Quæ modo doctrinæ das documenta Tuæ.
Sed tamen ingenuæ Pietas nisi iuncta sit arti,
Nec prudens verè, nec bonus esse potes.
Perge igitur *primùm* meditari iussa Tonantis,
Postea versabis Cæsaris acta manu.
Sic, GOTTFRIDE, *Dei* dum vives, *pacè* frueris,
Sic Tua verba Foro pabula pacis erunt.

Quod Amico dilecto precor

MATTHIAS LANGIUS,
Sempronio-Hungarus, Eccle-
siæ Witteb. Diaconus.

Ad Præstantissimum & Doctissimum

DN. RESPONDENTEM,

Fautorem & Amicum meum hono-
randum,

Judicium prudens faciant quæ Judicis esse,
Sano præstantem consilioq; Virum;

Hæcce

Hæcce docent, quæ propugnâs, Doctissimè GRAFFI,
Themata, conscendens pulpita Leucoridos.
Gratulor egregios, quos spectat Leucoris ausus,
Atq; ferant Patriæ commoda multa, precor.

Scribeb.

M. MATTHÆUS RANFTIUS,
Præses.

UT valeat tandem latari divite messe,
Cultor agri, semper sedulus urget opus.
Non aliter, GRAFFI, sperans cum tempore fructus,
immò, non tantùm specula, fructus adest.
Fructus adest, claris quando, de ponte cathedrâ,
de rebus, claro pectore, clara refers.
Pergito sic, GRAFFI, svtos curare labores
qui restat major, spondeo, fructus erit.

*Id quod sinceri affectûs testamen-
esse voluit*

AUGUSTINUS UBERUS
Vratisl. Siles.

Σὺν Θίῳ.

§. 1.

DE Prudentiâ Legislatoriâ actum est disputatione proximè præcedente; sequitur jam ut de Prudentiâ Judiciariâ & Deliberativâ breviter quoque agamus. Sicut enim salus Reipublicæ primò in eo posita est, ut leges optimæ ferantur; ita secundo eadem in hoc vertitur, ut secundum leges optimò latas rectè administretur, quod fit 1. Leges juxta mentem Legislatoris explicando, & sicubi ex illarum præscripto propter generalitatem civium causæ decidi non possunt, æquitate illarum defectum supplendo. Hinc olim judices & Reges jurabant, se non tantum secundum leges, sed etiam τῆ γνῶμῃ δικαιοτάτῃ καὶ ἀρίστῃ, i. e. æquo & bono judicaturos *Stob. Serm. 42. Xenoph. lib. 1. Cyropæd.* ut suprâ in doctrina de Jure & æquitate id explicatum est. 2. Maturè de illis quæ ad conservandum & amplificandum Rempublicam faciunt deliberando. Hæc autem duo: rectè judicia exercere & salutaria de Reipublicæ & conservatione & amplificatione consilia capere ex Prudentiâ Judiciariâ & Deliberativâ haurienda sunt.

§. 2. Primò de Prudentiâ Judiciariâ agendum est. Ubi initio notetur & Ethicum & JurisConsultum de illâ tractare; sed non eodem modo: Ille enim communia tantum circa hanc materiam, hic verò particularia pertractat. Deinde ille id tantum proponit & tradit, quod hac in re est juris naturalis & apud omnes populos & nationes servari debet: hic verò tradit ea, quæ jus civile Legi Naturæ addidit, quod non ubiq; sed in certâ tantum Republicâ, v. g. in Republicâ Romanâ valet, ut leges civiles. Ut autem prudentia Judiciaria melius & facilius intelligatur, Essentialia prudentis Judicis requisita sunt ponenda & distinctè explicanda, quæ tria esse videntur, 1. Publicâ autoritate judicium exercere, 2. Amo-

A

re

re justitiæ id peragere. 3. Secundum rectam rationem pronun-
ciare. His enim tribus, ut iudex legitimus & prudens
in suo esse constituitur; ita quoque hæc tria simul juncta iu-
diciū legitimū constituunt. Contra verò si hæc requisita
absunt, ut iudex illegitimus, sic etiam iudiciū illegitimum
est. Si verò primum requisitum deest, iudiciū usurpatum;
si secundum; iniustum; si tertium temerarium esse rectè sta-
tuitur, Singula requisita distinctè explicanda sunt.

S. 3. Ut ad quemvis ita maximè ad iudicem prudentem
requiri publicam auctoritatem potestatemq; faciliè ostendi-
tur, cum iudex sit tanquam lex quædam particularis anima-
ta: *juxta Aristot. lib. 5. Eth. cap. 4. το ὄπλι τὸν δικαστὴν ἰέναι, ἰέναι δὲ τὸν
ὄπλι τὸ δικαίον, ὁ γὰρ δικαστὴς βέλεται εἶναι οἷον δικαίον ἐμφυχόν.*
i. e. iudicem adire est adire jus ipsum: Iudex enim vult esse
jus quoddam animatum. Jam verò cum lex omnis δύναμιν
ἀναγκαστικὴν, i. e. potestatem cogendi habeat, etiam iudex
quia lex quædam animata est, potestatem cogendi obtineat
neccesse est: qui itaque hanc potestatem non habet, eam nec
potest aut debet sibi sumere, neq; ordinariè, ut Prætores in
Republ. Romanâ, neque per commissionem ut iudices dele-
gati. Patet itaq; omnem iudicem jurisdictionem habere de-
bere vel supremam & independentem, ut Supremus Iudex,
vel ab hoc dependentem & alteri concessam, ut Iudex à su-
premo Magistratu constitutus, qui loco summi illos qui pote-
stati ejus subiecti sunt, iudicare potest. Ubi tamen non ne-
gandum est, posse aliquem etiam sibi propriè non subiectum
non rarè iudicare, in duobus potissimum casibus. 1. Cum duo
litigantes sibi capiunt arbitrum, cuius arbitrio sese subji-
cunt & in eo acquiescunt. Tales erant Simo & Crito qui am-
bigentes de finibus Chremetem vicinum suum ceperant ar-
bitrum, ut est in Heautontimorumenō Terentiana *Act. 3. S. 1.*
item Menaleas & Damoetas inter se cantando certantes sibi
petunt arbitrum Palæmonem, in cuius iudicio uterq; acquie-
scere vult. *Virg. Ecl. 3.* qui tamen cum vim cogendi partes liti-
gantes non habeat, plenariam jurisdictionem in ipsos non
obtinere. 2. Cum quis alterius potestati non subiectus in lo-
co,

eo, qui alterius jurisdictioni subiacet, delictum committit, eo ipso sit iudex ejus superior: in quo enim loco delinquit, in eo potest ob delictum puniri.

S. 4. Deinde ad iudicem requiritur, amor justitiæ, qui in eo potissimum positus est, ut iudicium exerceat ἀνευ προσποληψίας, i. e. sine personarum acceptatione. Sic enim in æqualitas ad æqualitatem est redigenda in iudicio, quod sit potissimum in rebus commutandis & in contractibus tam voluntariis quàm invitis, ut supra id in doctrinâ de Justitiâ Commutativâ ostendimus. Contrâ verò si Actoris vel Rei personam acceptamus & alterutri plus adjudicamus quàm ei debetur, iudicium non integrum sed corruptum fit. Ita Moses in Republicâ Israelitarum præcepit iudicibus constitutis à se super populum, ut justè judicent sine respectu personarum, cum *Deut. cap. 1 v. 16. 17.* sic loquitur: Et præcepi iudicibus vestris in tempore illo dicendo: Audite inter fratres vestros & iudicate justitiam inter virum & inter fratrem ejus, & inter peregrinum ejus. Non agnoscetis faciem in iudicio, sicut parvum sic magnum audietis, non timebitis à facie viri: quia iudicium Dei est. Talem iudicem fuisse Samuelem testatur coram Domino & uncto ejus, Populo Israelitico, quod etiam populus ipse testatur, ita enim ad populum dicit *1. Sam. 12. v. 3. 4. 5.* Ecce adsum, respondete in me coram Domino & coram uncto ejus, utrum bovem cujusquam tulerim & asinû cujusquâ acceperim, & cuiquâ vim intulerim & quæquâ contriverim, & de manu cujusquâ pretium acceperim & occultaverim oculos meos in eo & restituam vobis: Et dixerunt: Non intulisti vim nobis, nec contrivisti nos, neque tulisti de manu cujusquam quippiam. Dixit ad eos: Testis Dominus adversus vos & testis unctus ejus die hâc, quod non inveneritis in manu meâ quippiam: & dixit: Testis. Et hoc etiam intellexerunt Ethnici saniores: Ita enim Demosthenes in Republicâ Atheniensium de iudicibus dixit: τῶν δικαστῶν ταῦτα μὴ δεηθῆσι δίκαιον εἶναι ἐπάχειν μηδεμίαν μήτε χεῖρ μήτε ἄνδρα ποιείειν ὡς ἐπὶ τοῖσι θεοῖς, ἢ εἰ δίκαιον καὶ τὸν ὄρκιον, i. e. A iudicibus hæc etiam non rogantibus præstari æquum esse,

ut neq; gratiam ullam, neque virum pluris faciant quam æ-
 quitatem & jusjurandum; Et tales procul dubio Judices in
 Areopago fuisse videntur: cum eâ de causa *ἀνευ πείρας καὶ*
ἑργαίως causæ perorarentur, & quidem noctu quo omnes
 perturbationes excluderentur. In Republicâ Romanâ in-
 ter alios egregiè hoc præstitit L. Quinctius Cincinnatus Con-
 sul ingenti omnium consensu dictus. Hic ab agresti opere
 agelli sui quem trans Tiberim colebat, in urbem vocatus, si-
 mul atque Magistratum iniit, nihil prius aut antiquius habuit
 quam ut tumultu sedato benigne jus summis & infimis & ex
 æquo redderet. Itaque multas causas jam in veteratas co-
 gnovit, & ex æquo & bono dijudicavit, totâ die pro tribunali
 sedens, comis adituque facilis, omnes patienter audiens: Jus
 & merita causarum non personas intuens. Denique tantâ
 cum laude Magistratum egit, plebi juxta ac patribus carus, ut
 neque humiliores oppressi à potentioribus ad tribunal con-
 fugerent, neque novas leges de jure æquando desiderarent,
 contenti præsentibus: sed talem magistratum quam ulla leges
 mallent. Vide *Dionys. Halycarn. l. 10. & Antimachavell. comm.*
3. de Politia p. 674. Si verò judicium non ad eum modum ut
 ex Saeris & profanis jam ostensum fuit, exercetur, non inte-
 grum sed corruptum est. Hujus procul dubio plura sunt ex-
 empla quàm justis & æqui. Vnum hic recitabimus ex Ger-
 manicæ nationis Apophtegmatibus Zinckgrafen. p. 354. quod
 ita Germanicè refert: In einem alten Büchlein/so Anno 1501.
 zu Nürnberg gedruckt / hab ich folgendes gefunden: Ein Ampt-
 man an einem ort nam heimlich miede und gaben. Als nun zweene
 Bauren irrung hatten / darauff er sie entscheiden solte / schenckete
 ihm der Kläger einen Ochsen / daß er ihn gütlich bedächte. Dieses
 ward der Antwortt innen / schenckte der Amptfrawen eine Behen-
 ne Kürben/daß sie gegen ihrem Herrn seine Fürsprecherin were/ da
 nun die Zeit kam / daß der Amptman zu Verhör des Handels nie-
 der saße/ besorgte die klagende Parthey / er möchte des Ochsen ver-
 gessen haben/ruffte also: Brüll Ochs brüll. Da diß die gegenpar-
 they hörte/antwortet sie:

Der

**Der Ochs kan nicht brüllen / er hat eine
Henne Kürschen im Dalse stecken.**

Et hoc modo iudex hic corruptissimus publicè confusus fuit à partibus litigantibus.

§. 3. Tandem ad iudicem prudentem necessariò quoque pertinet secundum rectam rationem sententiam ferre: ad hoc duo necessariò requiruntur. 1. Scientia accurata juris secundum quod res dijudicari debet. 2. Facti de quo partes inter se disceptant. Illud requirit exactam legum, statutorum & consuetudinum laudabilem scientiam; hoc, aliquem accusatorem. Non enim ut inquit Festus *Actor. 25. v. 16.* est Romanis cõsuetudo damnare aliquem hominem priusquam is, qui accusatur, præsentes habeat accusatores, & quidem accusatorem vel privatum quempiam qui alterum in iudicium trahat: vel publicum qui est Magistratus sive iudex ipse, cum factum est 1. notorium, vel 2. in ipso iudicio perpetratum. 2. accusatorem qui sufficienter factum edoceat per documentorum integritatem, testium sufficientem numerum & diligens eorum quæ à testibus dicuntur examen. Documentorum integritas excludit testimonium corruptum & falsum. Corruptum, quale dixerunt contrà Christum de templo destruendo & intra triduum reedificando. Falsum, quale Eusebius Nicomediensis cum suis fautoribus ad Imperatorem Constantinum Magnum profectus contra Athanasium constanter dixit. 1. Concilium Tyri habitum iusta æquaque de Athanasio decrevisse. 2. Testes adduxerunt in medium Theognidem, Marin, Theodorum, Valentem & Ursacium, atque persvaserunt ei, quod Athanasius calicem mysticum confregerit, multa alia falso in eum commenti calumniis. quod volebant consecuti sunt. Nam Imperator seu quod ista vera esse credebat, seu quod Episcopus inter se de cætero, si Athanasius è medio removeretur, concordaturos existimabat, dedit mandatum ut ad Treverim colendam (quod est oppidum Gallix ad occasum Solis spectantis) migraret, cui obsecutus Athanasius eò rectà se contulit. *vid. Sozom. H.E. l. 2. c. 27.*

p. 438. Testium quoque sufficiens numerus requiritur, qui jure divino ad binarium restringitur. In ore enim duorum aut trium testium consistet omne verum. Et unus testis non respondebit in animam ad moriendum. *Nun. v. 30.* Diligens tandem eorum, quæ à testibus dicuntur examen debet fieri: nam & hoc sæpe falsa testium testimonia detegit. Sicut Daniel duorum testium testimonia contra Susannam examinat, & falsa esse apprehendit, dum unus sub quercu, alter subtilia Susannam cum adolescente cubasse dicebat. §. Facultatem & potestatem reo se defendendi vel per se ipsum vel per advocatum. Id quod & Festus Romanorum præfes dicit ad Pauli accusatores Judæos his verbis: Non est Romanis consuetudo, ob gratiam donare aliquem hominem ut pereat, prius quam is qui accusatur præsentem habeat accusatores, locumque defendendi accipiat de crimine. Et rectè in hanc rem inquit *Seneca in Medea*: Qui statuit aliquid parte inauditâ alterâ, æquum licet statuerit, haud æquus fuit. Unde Heliastræ judices apud Athenienses ita jurabant: *καὶ ἀνεγασσόμεν τῆν κατηγορίαν καὶ τὴν ἀπολογευσίαν*, i. e. accusatorem pariter & accusatum sive defendentem se audiemus. *Demosthen. in Timor.* qui æquisimum censet præbere se ipsum æqualem judicem utrique & communem ἀνεγαστήν. In *Orat. de Coro*: Id quod desumpsit ex hoc præcepto Platonis: Ne judica nisi utrosque audieris. Hinc Alexander M. controversias audiens, solitus est aurem alteram obturare, ut eam reo integram servaret. *Plur. in Alex.* Processus autem ipse & alia ad iudicium exercendum pertinentia, non ad Ethicum sed ad Politicum vel Jurisconsultum cujusque loci spectant, qui specialia de his tractat. Ex hæcenus dictis fundamentis Prudentiæ Judiciariæ natura ex requisitis prudentis judicis distinctè intelligitur, videlicet quod sit prudentia publica autoritate ex amore justitiæ secundum rectam rationem judicandi ab aliquo accusatum.

§. 6. Hic jam nobile dubium, quod ad Prudentiam Judiciariam tutius exercendam omninò pertinere videtur, breviter

viter explicandum est, videlicet, hoc ipsum: Num judex secundum acta & probata contra propriam scientiam quam solus habet, judicare possit aut debeat? Hic ob difficultatem, quam hoc dubium habet, autores in eo explicando inter se dissentiunt, quos allegat Dn. Hornejus lib. 4. Philof. Moralis cap. 4. in explicatione hujus dubii, illorumq; sententias proponit & argumenta examinat. Alii enim pro scientia contra acta & probata innocentem convictum absolvendum; alii pro actis & probatis contra scientiam innocentem convictum condemnandum & nocentem absolvendum; alii innocentem nec condemnandum contra scientiam nec absolvendum contra acta & probata, sed judici officium judicandi deponendum esse statuunt. Antequam quid nobis sequendum & statuendum hic videatur exponamus, prius quædam præmittenda sunt, quæ inter omnes Autores de hac re aliàs dissentientes certa & extra controversiam sunt. 1. Judicis esse omnia tentare, quæ per leges & judiciorum ordinem fieri possunt ad innocentem liberandum, quod potissimum fit per studiosissimam judicii administrationem & accuratissimum ea, quæ testes deposuerunt, examen de specialibus circumstantiis, fortè enim hoc modo testimonia dubia & incerta reddet. Hoc in Christo innocente primum Pilatus faciebat. 2. Judici carceres, si absque scandalo & clam fieri potest, apertos esse relinquendos, quo innocens, quem scit talem esse, aufugiat. 3. Inferiori judici negotium ad superiorem remittendum & reo testimonio suo succurrendum; Supremo verò in causâ dispensandum esse, quod pro autoritate suâ facile potest. 4. Judicem persuasum, non licere contra scientiam etiam sufficienter convictum condemnare, peccare contra conscientiam, si id faciat: nam & illi qui secundum acta & probata judicandum statuunt, contra conscientiam in judicando agendum negant. 5. Judicem extra judicium constituere posse pro scientia sua privata quam solus habet, de iis quæ ipsius arbitrio commissa sunt. De eo enim in judicio non queritur. De his punctis inter autores aliàs
dissi-

*C. In re
et in q. p. 1. 2.*

diffidentes non controvertitur. His præmissis dubium illud, aliquot conclusionibus dissolvemus, illasque ex jure divino & naturali probabimus.

PRIMA. Reus sufficienter convictus contra acta & probata non potest absolvi, nec ad id iudex obligatur, quamvis innocentem esse sciat solus. Quia sic ordo & leges judiciorum requirunt à lege divina & naturali sive rectâ ratione præscriptus & dictatus. A lege divina: quia secundum hanc in ore duorum aut trium testium stabit omne verbum *Deut. 17. v. 6. cap. 19. v. 15. Matth. 18. v. 16.* quæ lex non tantum de causa sanguinis sed de quacunque valet, ut manifestum est *ex cap. 19. Deut. v. 15.* ubi ita ponitur: *Non stabit testis unus contra aliquem quicquid illud peccati & facinoris fuerit: Sed in ore duorum aut trium testium stabit verbum.* Et *ex Matth. 18 v. 16.* ubi eadem lex allegatur de quolibet fratris offensâ sive peccato. A lege naturali & rectâ ratione: quia iudex quis & testis simul esse nequit: Si autem iudex reum sufficienter convictum, quem solus innocentem esse scit, contra acta & probata abolveret simul iudex & testis esset: testis, dum solâ suâ scientiâ hunc innocentem esse testaretur: Iudex dum ob solius suæ scientiæ testimonium contra acta & probata abolveret. Certa itaque est prima conclusio, reum sufficienter convictum contra acta & probata non posse absolvi, nec ad id iudicem, licet solus innocentem sciat, obligari.

SECUNDA: Iudex inferior remittat causam ad superiorem, si fieri id cum commodo rei potest. Et hæc ex lege divina & naturali certa est. *Ex divina:* quia *Deut. cap. 17. v. 8 9.* expressè dicitur: Si difficile apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, plagam & plagam, & iudicium intra portas tuas videris verba variari, surge & ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesque ad Sacerdotes Levitici generis & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem. *Ex Naturali:* quia Jethro homo gentilis in consilio, quod Mosis genero suo de commodiore ratione iudicandi

dicandi populum per tribunos, centuriones, quinquagenarios & decanos dedit, & hoc ex rectâ ratione addit: Quicquid autem majus fuerit, referant ad te & ipsi minora judicent. *Exod. 18. v. 22.* Quid? quod omnes ferè autores aliàs circa presens dubium dissentientes in hoc conveniant: judici inferiori causam ad superiorem remittendam esse. In quo autem omnes vel plerique autores aliàs inter se dissentientes consentiunt, id ex communi naturæ dictamine sumptum esse dubium non est, non secus ac Aristoteles dicit de Veteribus Philosophis, inter se de principiis rerum naturalium dissidentibus, Omnes, inquit, quamvis sine ratione ponant, tamen contraria esse principia pronunciant, tanquam ab ipsa veritate coacti. *1. Phys. tex. 48.* Supremus verò iudex potest ipsum absolvere vel saltem in causâ dispensare.

TERTIA: Quoties iudex cogitur judicare non peccat si secundum acta & probata judicet, cum hoc ipsius officium requirat. Habet enim pro se legem divinam & naturalem prima conclusione allegatam. Nec sic reo sufficienter convicto à Iudice fit injuria, sed vel ab iis, qui falsum testimonium dederunt: vel etiam quod humanorum iudiciorum ingenium ejusmodi sit quæ rectius institui non possunt, quam ex actis & probatis. In quam rem rectè scribit *Thomas in Epist. ad Rom. cap. 20. l. 1.* Hominis iudicium, etiam si justè iudicetur, non semper est secundum veritatem negotii; sed secundum dicta testium, quæ quandoque dissonant à veritate. Hæc de reo sufficienter convicto contra acta & probata non absolvendo, licet iudex solus sciat ipsum innocentem esse, dicta sint. Ex quibus etiam facile patet, quod iudex quia secundum acta & probata judicare tenetur, ut probatum, nocentem sufficienter non convictum absolvere possit, licet ipse solus sciat nocentem esse. Hæc breviter de illo dubio nobili hæc vice sufficiant.

§. 7. Tandem ad vitam rectè instituendam & Rempublicam benè gubernandam non tantum legum ferendarum & iudiciorum juxta latis exercendorum scientiâ, sed & facultas

B

rectè

rectè deliberandi de rebus illis & deternendi ea, quæ & ad
 Rempublicam conservandam & ad singulorum civium com-
 modum ac vitam tranquillam procurandam faciunt, requi-
 ritur. Hinc rectè Sallustius ad Casarem de Republica ordi-
 nanda: Ego ita comperi omnia regna, civitates, nationes
 usque eo prosperum imperium habuisse, dum apud eos vera
 consilia valuerunt. Ubique gratia, timor, voluptas ea
 corrumpere, post paulò imminuta opes, deinde ademptum
 imperium, postremò Servitus imposita est. *Et Aristot. in Rbet.*
ad Alexandrum ad hanc sibi comparandam hortatur his ver-
 bis: τὸ βεβλεύεσθαι τῶν περὶ τὸν ἀνθρώπον θεῖα παρὰ θεῶν, ὡς ἐστὶν εἰς
 τὰ πάρεργα καὶ μηδενὸς ἄξια τὴν ἀεὶ δὴ σοὶ καταναλλωτέον,
 εἰδὼς τὴν μητροπόλιν αὐτὴν ἔκαλῶς βεβλεύεσθαι μαθεῖν βεληπέον.
 τίς γὰρ θεὸς πόλιν ἀμφοιβητήσασιν τῶν ἐν ἔχόντων ὅτι τ' ἄλλο πρὸς
 τὴν μὴ βεβλευσάμενον σημεῖον ἐστὶν ἀνοίας. τὸ δὲ κατὰ τὴν ὑφήγησιν ἔ-
 λόγῃ, i. e. Rerum est humanarum augustissimū consultatione
 uti: Quare non in supervacaneis & vulgaribus rebus studium
 tibi terendum est, sed pro virili potius parte elaborandum, ut
 ipsam bellè consultandi artem & perdiscas & teneas. Quis
 enim sanæ mentis dubitavit, si quis inconsulto quid egerit
 æmentis quidem, sin autem ratione duce sapientia signum
 esse? Patet ex his Prudentiæ deliberativæ maxima necessitas
 & utilitas in Republicâ. De illa ergo etiam breviter agend-
 dum est.

§. 8. Hauritur autem Prudentia Deliberativa ex tribus:
 1. ex accurata & solida scientia Ethicâ. 2. Politicâ. 3. Histo-
 ricâ. *Ex illâ*, quia cum de virtute, vitâ omni ejusque ultimo
 fine rectè sentiat, virtutem & honestatem tantoperè amet, ut
 actionibus exprimere studeat, etiam procul dubio recta & sa-
 lutaria Reipublicæ consilia vel saltem horum fundamenta
 suppeditabit. Ut enim solum honestum revera est utile:
 Ita quoque consilium quod solum honestate nititur, revera
 utile erit. Meritò enim cum Platone indignamur illi, qui
 primus honestum ab utili separavit. Consilium ejusmodi
 honestum & rectum dabant Achivi Agamemnoni duci de Fi-

liâ

liâ Chryſæ Sacerdotis Apollinis Patri oranti & pretium libera-
tionis offerenti, reddendâ ; quod quia Agamemnon utile
ſine honeſto ſpectans, reſpuit, toti Græcorum exercitui ve-
hementer nocuit, pecudum pariter & hominum peſtilentiâ
ob id ab Apolline immiſſâ. *vid. Hom. Iliad. 1. Exiſtât*: quia
hæc, ſcilicet Politicæ, optima quæque de Republicâ feliciter
gubernandâ monita ac præcepta tradit, quæ omnium genti-
um ſapientes viri invenerunt & longâ experienciâ confirmâ-
runt. Id quod in libris ſuis Politicis egregiè præſtitit Ari-
ſtoteles, qui ſua Præcepta Politicæ non in ſuo cerebro, ut Pla-
to ſuam Rempublicam finxit, ſed ex centum & quinquaginta
octo Rerumpublicarum vetuſtiſſimis Scriptoribus formavit,
ad omnem Rempublicam quæcunque illa ſit, conſtituendam,
adminiſtrandâ & conſervandam, ac collapſam reſtituendam,
aptiſſima. Hinc de Ariſtotelis hoc ſtudio Cicero graviſſi-
mus autor *lib. 5. de ſinibus* rectè ſcribit: Omnium ferè civita-
tum non Græciæ ſolum ſed etiam Barbariæ ab Ariſtotele,
mores, inſtituta, diſciplinæ: à Theophrasto etiam leges cog-
novimus. *Ex hæc, i. e. hiftoriâ*: quia omnium rectè ſententi-
um iudicio unica nutrix imò anima Politicæ eſt. Rectè in
hanc rem *Ariſtot. lib. 1. Rhet. cap. 4.* Utile eſt ad legum lationes
non ſolum intelligere, quæ Reipublicæ profint, cum ex præ-
teritis aliquis contemplatur, ſed etiam quæ ſunt apud alios
ſcire, quales qualibus congruant. Quare manifeſtum eſt
ad legum lationes terræ peregrinationes utiles eſſe. Hinc
enim accipere licet gentium leges: ad civiles verò delibera-
tiones, eorum qui de actionibus ſcribunt, hiftorias. Omnia
autem hæc Politicæ non Rhetoricæ munus ſunt. Livius
quoque eleganter de hiftoria ita loquitur *lib. 1.* Omnis exem-
pli documenta in illuſtri poſita intueberis, ut inde tibi tuæ-
que Reipublicæ quod imitere, capias, inde foedum inceptu,
foedum exitu quod vites. Prudentia itaque deliberativa ex
his fundamentis tribus petita optima erit & civibus Reipu-
blicæ ſaluberrima: Contra verò ſi fiat, nihil ſolidæ pruden-
tiæ continet, & Rempublicam non conſervat, ſed paulatim labe-

labefactat. Exemplo fit civitas Thebana, quæ ubi consiliis Epaminondæ regebatur, cæteris civitatibus imperabat, sed mortuo Epaminondâ ejus opes sunt debilitatæ, deinde imperium ablatum, & aliis semper paruerunt. Cætera de consiliis capiendis specialia mōnita servanda, & quæ in illis vitanda sunt impedimenta, ad Politicam spectant ubi de Senatu agitur.

S. 9. Ex dictis fundamentis Prudentiam deliberativam ita definimus: *Prudentia Deliberativa est facultas rectè deliberandi & discernendi ea quæ ad singulorum civium totiusque Reipublicæ salutem faciunt.* Tantum de Prudentiâ Judiciariâ & Deliberativâ dictum sit.

SOLI DEO HONOR ET GLORIA

05 A 1581

ULB Halle
003 779 653

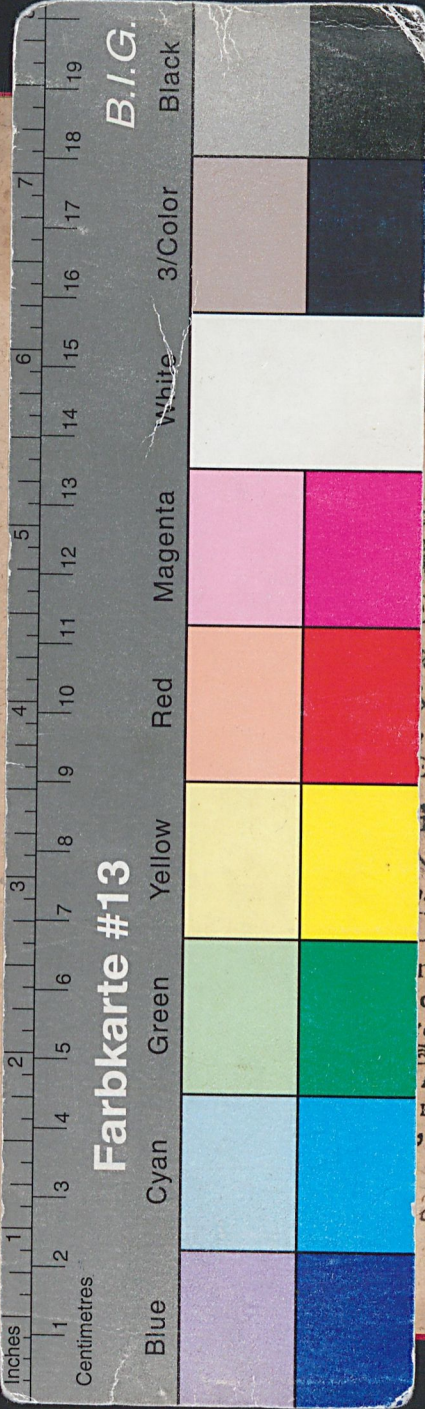
3

V 17 510

Farbkarte #13

B.I.G.

...IM ETHICARUM *do*
 ...ESIMA,
 ...ue est
 ...INTA
 ...
 ...S INTELLE-
 ...LIBUS,
 ...Specie
 ...
 ...UDICIARIA ET
 ...RATIVA
 ...
 ...x adspirante gratia
 ...WITTEBERGENSI,
 ...ESIDE
 ...EO RANFTIO
 ...NENSI,
 ...mandam proponit
 ...ULIS GRAFF
 ...nsis Austrius.
 ...ove: horis matut;
 ...oi *Minori*.
 ...BERGÆ
 ...HNERI, Acad. Typogr.
 ...s Is c XLIX.